LOUISIANA MANGA!

LOUISIANA UNDERVISNING

3. – 6. KLASSE

© Louisiana Undervisning 2008. Tekst: Signe Marie Ebbe Jacobsen. Redaktion: Line Ali Chayder. Layout: Henrik Obel.
Kunstnere hvis værker er gengivet i dette undervisningsmateriale er søgt kontaktet med henblik på aftale om tilladelse. Skulle der være copyrightholdere til film, tegninger eller lignende, der ikke mener sig omfattet eller dækket ind af de indgåede aftaler, beder vi dem henvende sig til Louisiana Museum, Publikationsafdelingen.

MANGA! JAPANSKE BILLEDER

Japan er fyldt med manga! Både børn og voksne læser de japanske tegneserier. Manga kan handle om næsten alting. Der er manga om, hvordan det er at gå i skole eller at være forelsket. Og der er fantasihistorier om piger og drenge med magiske evner.

Nogle manga er kun for voksne. De indeholder fx mere voldelige scener. Manga kan også bruges til at fortælle, hvad der er sket i verdenshistorien eller hvordan, man bruger en støvsuger.

I Japan fylder manga meget. Mange læser det i deres fritid, men manga er også kommet på skoleskemaet og bliver brugt i undervisningen.

Manga-historier laves også som tegnefilm (anime) og som computerspil. At animere betyder at gøre levende. Alle tre ting er i de seneste år blevet populære i hele verden. Næsten alle har set en manga-tegneserie eller en anime-film. Mangafans tegner selv de kendte figurer og klæder sig ud i tøj, de kender fra manga-figurer. I Japan kaldes det cosplay. Måske har du selv prøvet at klæde dig ud som en figur, du kan lide?

I Danmark er der hvert år konkurrencer om, hvem der er bedst udklædt som manga-figur. Vinderen får en tur til Japan og deltager i den internationale konkurrence.

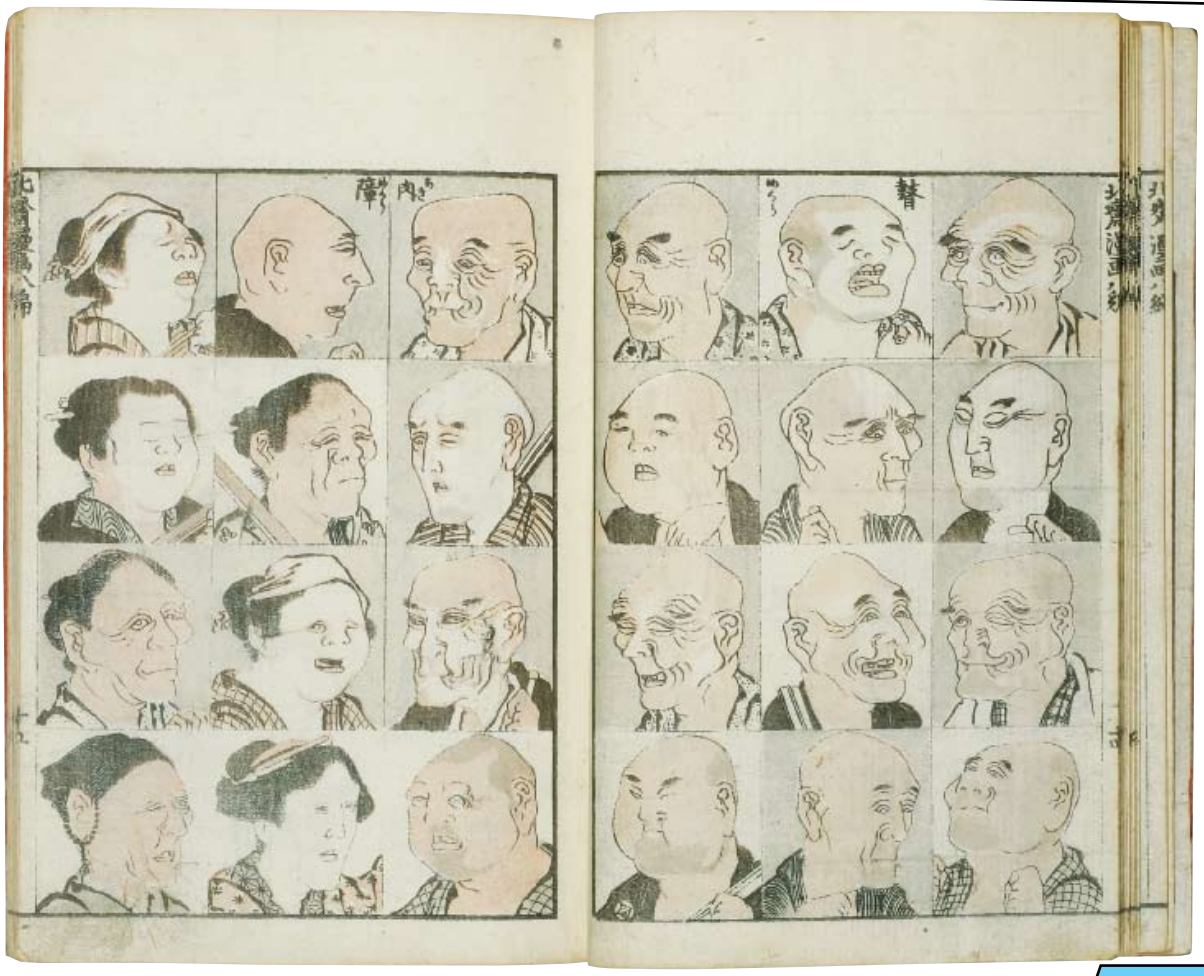

Opslag fra Hokusai Manga, 15 bøger med træsnit, udgivet 1814-1878. Staatliches Museum für Völkerkunde, München.

Historien om manga

Manga betyder "underholdende billeder". Kunstneren Katsushika Hokusai var den første, der brugte ordet om tegninger. Hokusai levede i Japan fra 1760 til 1849. Han er berømt for sine billeder af det japanske landskab og spøgelseshistorier. Hokusai brugte ordet manga om sine hurtigt tegnede tegninger. De mange tegninger viser forskellige ansigtsudtryk og folk i sjove situationer. I manga i dag findes mange sjove situationer og overdrevne ansigtsudtryk, som minder om Hokusais første manga. Forskellen er, at Hokusais manga ikke var fortællinger.

FORTÆLLENDE ØJNE

Yoshitaka Amano: Uden titel, ca. 2002. Yoshitaka Amano/Galerie Michael Janssen, Berlin/Køln

Øjnene er vigtige i Yoshitaka Amanos billeder. Der er ikke meget andet at se. Figuren har noget på hovedet – måske en flyverhjelm?

Amano begyndte at arbejde som manga- og anime-tegner da han var 15 år. Han har også været med til at lave computerspillet Final Fantasy. I dag maler han billeder, som ligner manga og anime. Faktisk ligner ansigtet her en af hovedpersonerne i anime-serien Gatchaman, som Amano var med til at tegne. Gatchaman er en anime-serie, der foregår i fremtiden. Den handler om fem helte, der redder jorden fra at blive ødelagt. Figuren er revet ud af en sammenhæng. Men ansigtsudtrykket sætter fantasien i gang – for hvad sker der? Du må selv fortælle historien.

At en tegneserie-tegner bliver kunstner kan lyde som et stort spring. Men der er mange forbindelser mellem manga og kunst i Japan. Kunstnere henter inspiration i manga og anime. Og manga- og anime-serier er inspireret af kunst.

- Kig på figurernes øjne her på siderne – hvordan fortæller øjnene noget om figurerne?
- Hvorfor tror du Amano kun tegner en del af ansigtet?
- Billedet er ikke skabt til en manga eller anime, men som et kunstværk. Gør det en forskel?
- Tegn en tegneserie inspireret af Amanos tegning!

GIRL POWER?

Kan man være en helt almindelig skolepige og en superhelt på samme tid? Sailor Moon kan godt! Hovedpersonen i serien Sailor Moon er en ganske almindelige pige, og lidt af en bangebuks. Hun bliver superhelt, da hun møder en talende kat. Katten fortæller, at jorden vil blive angrebet og ødelagt. For at redde jorden må Sailor Moon samle en gruppe fredssoldater og kæmpe for fred.

Sailor Moon er langt fra den eneste manga-superhelt, der er en pige. Det er altså ikke kun drenge, der kan være seje i manga. Sammenlignet med de sædvanlige, mandlige superhelte er Sailor Moon meget køn og nuttet med store øjne og langt, lyst hår. Alligevel kæmper hun mod dæmoner, som du ser på billedet. Hun føler sig ikke helt tryg i rollen som superhelt, men hun klarer det med hjælp fra den talende kat og de andre fredssoldater.

Meget manga handler om følelsen af ikke at passe ind og at have svært ved at finde sin rolle, ligesom Sailor Moon.

Sailor Moon, billede fra anime-serie instrueret af Junichi Satō, produceret af Tōei Animation co. Ltd., 1992-1997. Mike og Jeanne Glads samling.

- Hvordan tror du Sailor Moon har det på billedet?
- Sammenlign Sailor Moon med mandlige superhelte du kender!
- Hvorfor tror du så meget manga handler om ikke at passe ind og at føle sig udenfor?
- Hvor mange tegneserier og film kender du, hvor det er piger, der er helte?

Vild med Japan

Det er ikke en ny ting, at mange er vilde med japansk kultur. Japan var lukket for besøgende udefra i ca. 200 år. Men i 1854 blev grænserne åbnet for handel med Vesten. Siden har japansk kultur været en stor inspiration for andre. I slutningen af 1800-tallet blev europæiske kunstnere som bl.a. Vincent van Gogh inspireret af japanske træsnit.

I midten af 1900-tallet var kunstnere og arkitekter optaget af japanernes håndværk og tætte forhold til naturen. Det kan du se i Louisianas egen arkitektur.

I dag er det tegneserier, tegnefilm og computerspil, der er populært.

Kawaii
Kawaii er det japanske ord for nuttet. Du kan se det nuttede i meget manga. Tit har figurerne store hoveder, store øjne og små næser. Måske kender du den nuttede figur Hello Kitty? Kitty figuren blev opfundet i Japan i 1976. Den er et godt eksempel på Kawaii. Du kan få både guitarer og brødristere med Kitty-billeder på. Det nuttede kan også være en tøjstil – og det er ikke kun små piger, der ser nuttede ud med flæser og parasoller.

Nogle mener, at unge japanere, der dyrker det nuttede, gør det for at gøre oprør. De vil vise, at de ikke er interesserede i at blive voksne, fordi mange voksne i Japan fx arbejder så meget, at de ikke har tid til andet.

DRAGON BALL

Du ser kun Son-Gohans ansigt på billedet.
- Prøv selv at tegne resten af hans krop.
- Sammenlign Son-Gohan med Astro Boy, som du kan se på næste side. Hvordan ligner de hinanden / hvordan er der forskel?
- Sammenlign billedet med Sailor Moon.

Dragon Ball Z – The Dead Zone, anime-serie instrueret af Daisuke Nishio, produceret af Tōei Animation Co. Ltd., 1989. Mike og Jeanne Glads samling.

De røde, blå og gule farver stormer ud af billedet og signalerer fart og voldsom energi. Du bliver mødt af et fast blik fra Son-Gohan – en af hovedpersonerne i serien Dragon Ball.

Dragon Ball er verdens mest solgte manga. Historien fylder 42 bind! Den handler om drengen Son-Goku, som sammen med pigen Bulma jagter syv dragekugler. Lykkes det at få fat i alle syv kan man få sit største ønske opfyldt.
Serien foregår over så lang tid, at Son-Gokus søn, Son-Gohan, når at være med som voksen og selv få børn! Dragon Ball startede som en manga-serie, men er også lavet som anime. Som flere andre serier, kan den fås næsten over hele verden. Den har inspireret mange – også i Danmark – til at tage del i manga-kulturen.

BOMBER OG ROBOTTER

Biografen er lille, så kun børn kan komme ind. Udenfor står en dukke i en gul beskyttelsesdragt. Indenfor kører en film på skærmen. I filmen taler en ældre japansk mand (kunstnerens far) med sin bugtalerdukke. Dukken er den samme, som står foran huset. Den er på størrelse med et tre-årigt barn, men har hentehår og overskæg, så den ligner den ældre mand.

Manden og dukken fortæller hvordan man beskytter sig under et atombombeangreb. På filmen kan du se et klip fra en amerikansk video fra 1950'erne. Den amerikanske tegnefilms besked er: Duck and cover: duk dig og dæk dig til. I slutningen af videoen fortæller den ældre mand, at hytten er et beskyttelsesrum. Her kan børn kan søge ly. Hvis der skulle falde atombomber eller være atomudslip vil dukken udenfor synge, så længe der er strålingsfare. Biografen bliver uhyggelig, når man forstår, hvad filmen handler om. Yanobe har længe arbejdet med atomkraft i sine værker. Måske fordi Japan er det eneste land, der har oplevet et atombombe-angreb. Yanobe, som har lavet Biografen i skoven, er også meget optaget af katastrofen i Tjernobyl i 1986. Her betød en ulykke på et atomkraftværk at mennesker og miljø tog skade.

ASTRO BOY

Manga og anime kan også handle om atomkraft. Astro Boy er en atomdrevet robot, som er skabt af en videnskabsmand, der vil genskabe sin døde søn. Men selv om robotten får menneskelige egenskaber, vil den altid være en maskine. Manden smider Astro Boy ud, fordi han alligevel ikke ligner hans søn nok. I stedet for kommer Astro Boy til at bo hos en mand, som prøver at lære ham at være som en almindelig dreng, selv om han har superkræfter. Astro Boy er en mellemting mellem menneske og maskine.

Kenji Yanobe, Biografen i skoven, 2004. Blandteknik. Foto: Seiji Toyonaga. Courtesy Yamamoto Gendai

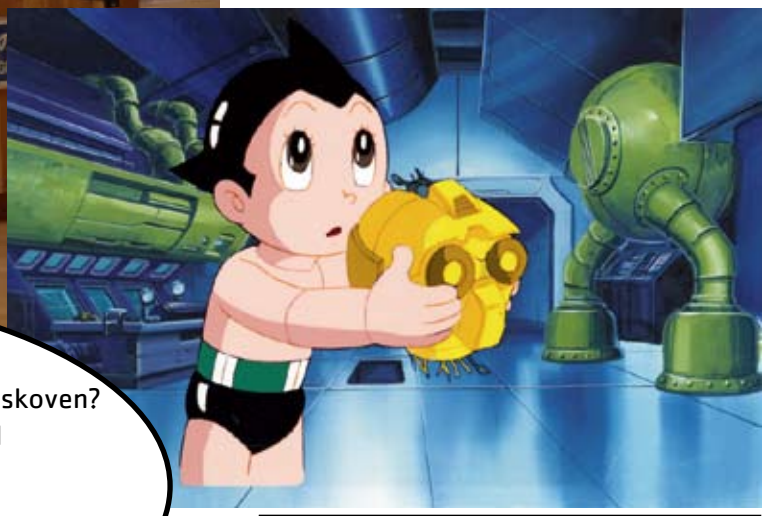

Astro Boy, billede fra anime-serie instrueret af Hiroshi Sasagawa, produceret af Mushi Production Co. Lt., siden 1963. Mike og Jeanne Glads samling.

- Hvordan ville det være at sidde i Biografen i skoven?
- Hvordan oplever du værket, når du ved, hvad filmen handler om?
- Sammenlign Astro Boy med Yanobes dukke.
- Kender du andre figurer, der er både menneske og maskine?

MELLEM DRØM OG VIRKELIGHED

For at opleve Tabaimos værk, må du træde ind i et rum og stå omgivet af video på alle sider. Det rum, du står i, er et offentligt toilet i Japan. I løbet af videoen kommer og går flere kvinder, og der sker mange mærkelige ting: En kvinde taber en mobiltelefon i toilettet og dykker ned efter den. En anden føder et barn gennem et næsebor. Barnet forsvinder i toilettet sammen med en skildpadde.

Skildpadden er en kendt figur i japanske billeder og historier. Tabaimo har tænkt på en gammel japansk historie om en skildpadde. Skildpadden bliver reddet fra mishandling af en fisker og tager fiskeren med til et fantastisk rige under vandet.

Efter nogle dage vender fiskeren tilbage til jordens overflade. Han opdager at mange år er gået og han har mistet det liv, han kendte. I videoen er det det nyfødte barn, der følger skildpadden.

Videoen er fyldt med sære ting. Det er næsten som en drøm, hvor ting man kender fra virkeligheden forvandler sig til noget andet. Der flyver også møl rundt, som har kameralinser i stedet for øjne og som tager billeder af kvinderne.

Tabaimo: Public ConVENience, 2006. Videoinstallation. Foto: Jason Mandella. Installationsfoto fra James Cohan Gallery, New York.
© Tabaimo / Courtesy of Gallery Koyanagi and James Cohan Gallery

- Hvorfor mon Tabaimo viser, hvad der sker på et offentligt toilet?
- Og hvorfor tror du, hun laver tingene om, så det ikke ligner virkeligheden?
- Skriv en fortælling eller tegn en tegning, der viser, hvad der sker med babyen og skildpadden.
- Hvordan ligner videoen den manga og anime, der er på udstillingen?

SPØGELSER & MAGI

Samuraien Mitsukuni overraskes af et kæmpe skeletspøgelse, mens han kæmper med en mand. En smuk ung kvinde ser på og læser op af en skriftrulle. De er klædt i oprindeligt japansk tøj. Baggrunden er urolig – som om huset bag kvinden er ved at falde fra hinanden. Der er uden tvivl fare på færde!

Billedet er inspireret af en historie om krigsherren Taira Masakado. I år 930 gjorde han oprør mod kejseren i byen Kyoto.

Masakado besatte noget land og udnævnte sig til kejser over denne del af Japan. Efter et par måneder blev han fanget og slået ihjel.

Billedet viser en scene, hvor Mitsukuni, som arbejder for kejseren, besøger Masakados datter, prinsesse Takiyasha. For at skræmme Mitsukuni væk har hun fremkaldt det store skeletspøgelse ved at sige en forbandelse.

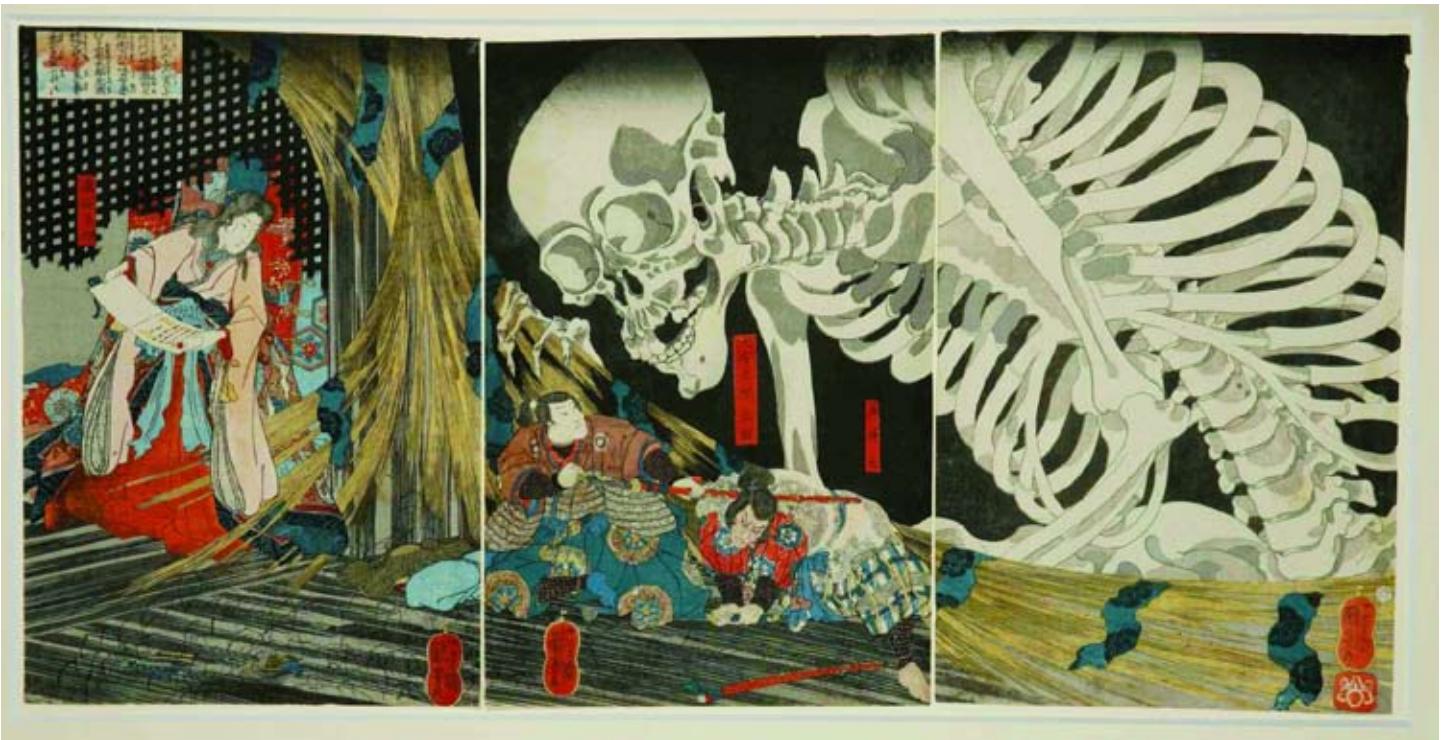

Kuniyoshi Utagawa: Mitsukuni Defying the Skeleton Specter (Mitsukuni kæmper mod skeletspøgelset), ca. 1845. Flerfarvet træsnit i tre dele a 36,6 x 24,4 cm. Otto Rieses samling.

- Kan du genkende noget fra japansk manga og anime i værket?
- Hvordan passer skelettet ind i resten af træsnittet?
- Hvordan ville du fortælle historien? Ville du vælge en anden scene?

UHYGGELIG FREMTID?

Akira, billede fra anime-film instrueret af Katsuhiro Ōtomo, produceret af Akira Commitee Company et al., 1988. Mike og Jeanne Glads samling.

En dreng på en rød motorcykel kører i høj fart gennem en storby. De mange moderne bygninger stråler af lys. Men byen virker helt mennesketom. Der er intet liv at se på gaden.

Filmen Akira foregår i år 2019. Da filmen blev lavet i 1988 var dette en fjern fremtid. Byen er ikke Tokyo (Japans hovedstad), men Neo-Tokyo. Neo betyder ny. Byen Neo-Tokyo er opstået efter, at Tokyo er blevet udslettet. Måske af en atombombe. Filmen handler om to drenge, Tetsuo og Kaneda. De er en del af en motorcykelbande i Neo-Tokyo. Der er mange handlinger i filmen. Drengene oplever både hemmelige eksperimenter og overnaturlige kræfter. Tetsuo bliver bortført for at blive udsat for forsøg, fordi han måske har særlige kræfter. De møder også Akira, som har været med i mange forsøg. Nu er han en blanding mellem barn og voksen og menneske og maskine. Det er Akiras voldsomme kræfter, som til sidst betyder at også Neo-Tokyo bliver ødelagt i en kæmpe eksplosion.

Filmens sidste scene viser de sidste overlevende, bl.a. Kaneda, som bevæger sig ind i byens ruiner for at starte forfra. Filmen handler meget om ødelæggelse. Men samtidig er slutningen en start på noget nyt – måske en ny og bedre by. Meget manga handler både om ødelæggelse og en ny start. Det kan også være svært at sige helt sikkert om en figur er god eller ond. Ofte er de begge dele på en gang. I Akira bliver Tetsuo fx overmandet af voldsomme kræfter, og er pludselig Kanedas fjende. Så er han mon god eller ond?

Japan og 2. verdenskrig
Japan var med i 2. verdenskrig og kæmpede fra 1941 mod USA. Japan overgav sig i august 1945 efter at to atombomber blev kastet over Hiroshima og Nagasaki. Mellem 1945 og 1952 var Japan besat af amerikanske tropper. Efter krigen underskrev Japan en lov, der ikke tillader brugen af militær magt.

- Drengen på billedet er Kaneda, Tetsuos ven. Hvordan virker han på billedet her?
- Hvordan tror du der er i Neo-Tokyo?
- Sammenlign Kaneda med Son-Gohan fra Dragon Ball. Hvad kan du se af ligheder og forskelle?
- Hvordan kan du se, at filmen Akira foregår i fremtiden?
- Ligner Neo-Tokyo noget du kender?